

Permakulturens grundstamme

- Hvordan definerer man, hvad der er permakultur?

Af Poul Erik Pedersen, Diplomholder og suppleant til bestyrelsen i Permakultur Danmark.

Permakultur er et inspirerende, overdådigt, befriende og dejligt ukontrollabelt fænomen. Det er vel nok den førstegangsoplevelse, vi alle fik, og den vi vender tilbage til, når vores moderne omverden bliver lidt for deprimerende, åndsfattig, indskrænket og kontrollerende i sin natur...

Som sådan er permakulturen for de fleste af os indtrådt i en dualistisk relation, som en slags modpol til den omverden, mange af os føler, har udviklet sig i stærkt uheldig retning. Men måske er det et falsk modsætningsforhold? Måske er det bedre at se poly-istisk på verden, fremfor dualistisk. Måske er permakulturen en særligt progressiv, men uadskillelig del af en større samfundsmæssig helhed. Måske er permakulturen bare sig selv, med egne unikke kvaliteter, der stadig behøver udvikling i mangfoldige aspekter.

Set fra et dualistisk perspektiv, er det meget naturligt og forståeligt, når vi som permakulturister reagerer mod tanken om at bringe den rigide omverdens kontrollerende og kvantificerende redskaber i anvendelse indenfor permakulturens rammer. Men det kan vise sig at være en uhensigtsmæssig reaktion, der virker bremsende for nødvendig udvikling – begrebsudviklingen af permakultur.

I Danmark – og jeg gætter på, det er det samme i Norge og Sverige – har der nu i flere år været en diskussion frem og tilbage omkring, hvordan man skal definere, hvad der er permakultur, og hvad der ikke er.

Senest blev der gjort et forsøg i forbindelse med landsmødet i Permakultur Danmark, januar 2007. Der blev skrevet et oplæg til mødet, som gav anledning til megen konstruktiv diskussion, men ikke nogen endelig afklaring. Diskussionen var kædet sammen med et ønske om at promovere permakulturen mere åbent og frimodigt.

På et tilsvarende landsmøde nogle måneder senere, blev det besluttet at formulere et sæt konkrete definitioner, der hurtigt fik kælenavnet 'Permakulturen i en bankboks'. For hvordan kan man sikre og bevare, uden at virke dømmende og kontrollerende? Løsningen på dét dilemma må være at formulere en række klare definitioner og 'lægge dem i bankboks', så vi altid kan bruge det som sammenligningsgrundlag. Og så i øvrigt introducere en skelnen mellem projekter, der er:

1. Permakultur-*inspirerede*, (f.eks. en enkeltstående urtespiral),
2. Permakultur-*målrettede*, (f.eks. et gårdanlæg i byen uden adgang til egentligt ressource-opland, eller et nyetableret selvforsynings-landbrug med underskud på træ- og energi-regnskabet),
3. Permakultur-*fuldbyrdede*, hvor bl.a. alle ressource-regnskaberne kommer ud med positive tal, dvs. reelt ressourceopbyggende.

Så langt, så godt. Men hvordan formulere et egentligt sæt definitioner for et permakultur-projekt?

Den 'grundfornemmelse', mange af os forbinder med et permakulturprojekt, kan være relativt u håndgribelig, og den kan gøres gældende over for mange andre projekter, der ikke nødvendigvis er permakultur. Det drejer sig blandt andet om:

- Et permakulturprojekt er varieret, mangfoldigt, sammensat af mange elementer.
- Et perma-projekt er grundlæggende økologisk, sigtende mod bæredygtighed (- og *hvordan defineres så dét?*).

- Et perma-projekt vil typisk være organisk formet, eller præget af organisk formgivning.
- Et perma-projekt vil typisk være lavteknologisk, low maintenance, low-budget, men ikke altid og ikke nødvendigvis?
- Et perma-projekt vil typisk være præget af vild og kaotisk frodighed, med grønne planter struttende ud fra alle hjørner. Men dét er vel i høj grad en særlig form for æstetik, snarere end et neutralt kriterium?
- Derudover vil et perma-projekt typisk være lokalt forankret, decentralt i sin beslutningsproces, og med stor brugerindflydelse, konsensus-demokrati. Men det samme kan vel siges om en lang række projekter, som vi hurtigt kan blive enige om, ikke *rigtig* er permakultur?

Så øvelsen er slet ikke så ligetil.

Frodigt og dejligt ser det ud. Men hvordan skal man afgøre, om det også er permakultur?. "Den Gule Enke", Bådsmannsstræde 21 i København. Foto: Poul Erik Pedersen.

Går vi tilbage til **de oprindelige kilder**, især Bill Mollison's bøger, så finder vi nogle formuleringer, der kan bruges til at indkredse definitionen: *"The aim is to create systems that are ecologically-sound and economically viable, which provide for their own needs, do not exploit or pollute, and are therefore sustainable in the long term."* (Bill Mollison, Introduction to Permaculture, s.1).

Et andet godt udgangspunkt er **de tre perma-etikker**: Care for the Earth; Care for People; and Fair Shares. (Omsorg for Verden; Omsorg for Mennesker; Ligelig adgang til og fordeling af Ressourcerne).

Etik nr. 2, 'People Care' eller 'Social Care' som det også kaldes, er kommet i fokus de senere år, måske som reaktion på tidligere tiders meget tekniske fokus: Det er ikke nok, at et projekt er selvforsynende og teknisk bæredygtigt, hvis det ikke også skaber menneskelig trivsel og sociale/kulturelle udfoldelsesmuligheder.

I 'Introduction to Permaculture' finder vi en liste med **permakultur-principper**, på side 5. I en let omskrevet udgave kan de gengives således:

- **Relativ placering.** (Placer elementerne, så de understøtter hinanden).
- **Fler-funktionalitet.** (Hvert element skal have mange funktioner, hver funktion skal understøttes af mange elementer).
- **Effektivt energidesign.** (Zoner og sektorer, m.m.).
- **Forsinkelses-effekt.** (Lukkede kredsløb, optimeret udnyttelse af ressourcer, lokal rensning og genanvendelse. Ethvert output fra systemet skal blive et nyt input. "Affald er ressourcer, der er kommet på afveje").
- Brug **biologiske fremfor mekaniske** ressourcer, systemer.
- Søg at accelerere **plantensamfundets naturlige succession** hen mod optimalt producerende og mangfoldig frodighed, for tilvejebringelse af gunstige jorder og områder.
- **Polykultur** og **stor diversitet, variation.**
- **Kant-effekt** og formgivning ud fra **naturlige, organiske mønstre.**
- **Små og intensive systemer**, 'stacking'.

I Danmark er der tradition for at lægge vægt på den videnskabelige og objektive måling af bæredygtighed i form af '**grønne regnskaber**', relateret til begreber som 'økologiske fodaftryk' og 'økologisk råderum'. I denne optik bliver det afgørende, at et perma-projekt i hele sin livscyklus:

- opbygger mere frugtbar muld – og andre jord-ressourcer – end der forsvinder/nedbrydes/eroderes;
- renser og akkumulerer mere rent vand end der forbruges;
- renser luften og producerer mere ilt, end der forbruges;
- opbygger mere energi i form af biomasse end der forbruges, absorberer mere CO₂ end der udledes, og på sigt helt afkobler sig afhængigheden af fossile brændsler.

I denne sammenhæng bliver det relevant at arbejde med **egentlige målinger og videnskabelige undersøgelser**: Hvor meget land må hver person lægge beslag på? Hvor meget agerjord skal der til for at brødføde en familie? Hvor mange træer skal der plantes for hver liter benzin der brændes af, eller som kompensation for at rejse med fly? Det kan hurtigt blive meget teknisk, og det er ikke nemt at finde entydigt talmateriale, men vi arbejder p.t. på at tilvejebringe et ordentligt datagrundlag for den slags sammenligninger.

Endelig fokuseres der også på det 5. element – **Organisation** – med sigte på lokal forankring, selvforsyning, konsensus-demokrati og en lang række andre organisatoriske forhold. Inklusive det forhold, at et perma-projekt må forholde sig bæredygtigt og konstruktivt til **bioregionen** omkring sig.

Hermed har vi så nogenlunde kridtet banen op og indkredset problemstillingen, men vi er stadig ikke nået til en egentlig definition.

Det vil være en stor styrke og et væsentligt aktiv, hvis vi i de kommende år kan nærme os en fælles forståelse omkring disse ting. Her er et første forsøg. Lad det være et oplæg til fortsat diskussion imellem os!:

Indledende præsentation:

”Permakultur er et helhedsorienteret analyse- og designredskab for økologiske projekter, som drager omsorg for både Jorden og Menneskene. Ved hjælp af beplantninger, der efterligner naturlige økosystemer, og ved at arbejde ud fra en kredsløbstankegang, sikres en konstant opbygning af ressourcer indenfor alle 4 elementer (Jord, Vand, Luft, Energi). Der etableres en lokal resourceforsyning indenfor en bioregional ramme, som hverken forurener eller udpiner omgivelserne, hverken lokalt eller globalt.

Som sådan etablerer permakultur en situation for menneskeligt underhold (en kultur), der er permanent bæredygtig, set ud fra en klassisk økologi-forståelse. (”Økologi”, af græsk Oikos-logos = læren om naturens egen ressourcehusholdning”).

For at et projekt kan defineres som fuldbyrdet permakultur, må det forudsættes:

1. at der foreligger et helhedsdesign, på baggrund af en økologisk analyse, der forholder sig til alle fem elementer. (Jord, Vand, Luft, Energi, Organisation).
2. at det kan sandsynliggøres, at projektet vil medføre en opbygning af ressourcer – generelt set – og ingen udpining af ressourcer indenfor nogen af de fem elementer, hverken lokalt eller globalt, indenfor projektets sandsynlige levetid.
3. at designet i videst muligt omfang sammenbinder ressourcekredsløb og fokuserer på udvekslingen mellem projektets del-elementer, frem for at fokusere på de enkelte elementer, hver for sig.
4. at der etableres en forsvarlig affaldshåndtering, hvor ethvert spildprodukt bliver til en nyttig ressource andetsteds.
5. at projektet i sin formgivning og design tager udgangspunkt i permakultur-principperne, inklusive kant-effekt, zoner og sektorer, naturens organiske mønstre, stacking, småt-og-intensivt, biologiske fremfor mekaniske ressourcer, flerfunktionalitet.
6. at projektet også økonomisk viser sig vedvarende levedygtigt.
7. at projektet forholder sig til de sociale relationer, den menneskelige trivsel og den lokale selvbestemmelse, det lokale demokrati, på en sådan måde at der også her kan tales om en resourceopbygning.
8. at projektet forholder sig konstruktivt og udvekslende til sine omgivelser, ved inddragelse af en omgivende bioregion med en veldefineret udstrækning, og medvirker til at etablere en regionalt bæredygtig selvforsyning i samarbejde med andre aktører indenfor bioregionen.

Det er selvfølgelig store krav at stille, men permakulturen sigter også højt, og langt ud i fremtiden. I praksis må der af og til lempes på kravene for overhovedet at få et projekt etableret, og for at kunne kommunikere det forståeligt til omverdenen. Men det er netop også derfor, vi foreslår at introducere begreberne permakultur-inspireret, og permakultur-mårettet. Det er ingen skam at være inspireret af, eller mårettet permakultur-idealet, tværtimod! Men hvis vi ikke forholder os relativt stramt til idealet i sig selv, risikerer vi meget nemt, at permakulturen bliver udvandet og mister sit bid, som begreb og som designredskab.

Og når alt kommer til alt, hvad er pointen med overhovedet at snakke om permakultur, når folk i

almindelighed har rigelige problemer med at forstå begreberne økologi og bæredygtighed, hvis ikke permakulturen netop skiller sig ud ved at sigte mod ovenstående idealer??

Samtidig – hvis vi selv har en klar definition i baghovedet af, hvad permakultur egentlig står for, så vil vi også kunne føle os langt friere til at formidle permakulturen som det inspirerende, mangfoldige og handlingsrettede redskab, det er!

I praksis har det jo altid været sådan, at den, der har et grundlæggende kendskab til permakultur – som udgangspunkt i kraft af certifikat-kurset – kan fortælle om permakultur og lave sine egne permakultur-projekter, og det hverken kan eller skal der laves om på. Tværtimod: Vi har brug for så mange perma-ambassadører, vi kan få! Men problemet opstår dér, hvor nogle kan blive inspireret af en lille del af det store samlede permakultur-begreb, og begynder at misrepræsentere begrebet udfra en mangelfuld helhedsforståelse. Eller dér, hvor vi risikerer internt at tale forbi hinanden, på baggrund af forskellige opfattelser af, hvad permakultur egentlig indebærer, og hvad det kræver.

Lad os derfor tage diskussionen op på forhånd, også selv hvis vi måske kun bliver enige om at være uenige! Det er bedre, end at vi ikke ved, hvordan hinanden tænker, og at diskussionen så opstår bagefter, efter at noget er gået galt...